

A szervezett bűnözői csoportok vagyonelejtési technikái a Covid-19-világjárvány előtt és alatt

NAGY Ivett¹

A Covid-19-világjárvány számos olyan területet befolyásol, amelynek határait vizsgálni elengedhetetlen. Ezért is foglalkozom kutatásom során azzal a kérdéskörrel, hogy a szervezett bűnözői csoportok tevékenysége által felhalmozott vagyon elrejtését befolyásolta-e a pandémia, amennyiben igen, úgy azt hogyan, milyen mértékben és irányban tette. A kutatás során vizsgálom a járványt megelőző időszakot is. Fontos kérdéskör továbbá a kutatás során, hogy a szervezett bűnözői csoportok esetében megjelenik-e a tudatosság, amikor bűnös vagyon rejtéséről beszélünk. Mindezen túl, a legjellemzőbb vagyonelejtési technikákat is bemutatom. Kitekintést teszek arra is, hogy a nyomozó hatóságok által felderített vagyonnal milyen további intézkedések lehetségesek, illetve nemzetközi szinten hogyan történik az együttműködés más ország nyomozó hatóságaival, ha több ország is érintett a bűnös vagyon felderítésében, majd annak visszaszerzésében. A tanulmány elkészítéséhez esettanulmányokat és strukturált interjúkat készítettem több szakemberrel. Céloom, hogy átfogó képet nyújtsak ezzel a szakma számára, így rávilágítva arra, hogy melyek azok a felmerülő akadályok, amelyek áthidalására figyelmet kell fordítani.

Kulcsszavak: Covid-19-világjárvány, vagyonelejtési technikák, bűnügyi együttműködés, nyomozás

1. Bevezetés

A szervezett bűnözői csoportok létezése messze visszanyúlik a történelemben. Hazánkban a szervezett bűnözés csíráit jelentő első betyárbandák a 18–19. században jelentek meg. Az általános bandalétszám 4-6 volt, de a hármas csoport sem volt ritka. 10-12 főnyi bandánál nagyobb együtt kóborlás nemigen akadt. Ezek megjelennek a mindenkori börtönökben is.² A betyárokkal széles körben, számos ember tartott kapcsolatot, akik néha-néha maguk is részt vettek a betyárakciókban. A gyakran *orgazdászkodó pásztorok* (akik az elhajtott jószágot is egy ideig megőrizték), kupecsek, a betyárok szeretői, ismerősei jöhettek itt számításba. Hozzájuk

¹ Főhadnagy, doktori hallgató, Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola. E-mail: Nagy.Ivett@uni-nke.hu

² Czenczer Orsolya: A büntetés-végrehajtási intézetek történetisége: a büntetések végrehajtásának egyes módzatai és intézményei a kezdetektől a rendszerváltásig (1989). *Collega: Szakmai Folyóirat*, 10. (2006), 2–3. 84–93.

kapcsolódtak a passzushamisítók is, akik a lopott marhák, elkötött lovak „járatait” nagy ügyességgel megírták, a jószág combjába sütött bélyeget „átalakították”.³ A tevékenységük, a szervezetük nem új jelenség, és társadalmi megítélésük is hasonló volt napjainkéhoz. Az 1911-ben megjelent *Közbiztonság* című lapban Dr. Lindenau berlini kormánytanácsos a nemzetközi viszonylatban tevékenykedő bűnözőket öt csoportba osztotta:

- a) A cselekmény elkövetésének helyéről új földre menekülő gonosztevők.
- b) Az országban letelepedett külföldi gonosztevők.
- c) A nemzetközi csavargók.
- d) Egyes, országról, országra utazó professzionátus bűnözők.
- e) A nemzetközileg szervezett gonosztevők.⁴

A nemzetközileg szervezett gonosztevők legmodernebb csoportja a tudós doktor szerint a nemzetközileg szervezett büntettek csoportja. Megjelenik benne továbbá az a gondolat is, hogy mitől közveszélyesek ezek a nemzetközileg szervezett büntettek. Egyrésztől több országban egyszerre folytatják tevékenységüket, másfelől a tettes és az áldozat eltérő országok állampolgára. Felmerül továbbá a büntetőjogi megítélése a tettes cselekményének, de a tanulmány szempontjából egy fontos mondat is megjelenik: „A nemzetközileg szervezett gonosztevők nagy tömege azonban úgy nemzetközi vonatkozásban, mint a belföldön, rendszerint a gazdasági javak ellen vonul fel és intézi ostromát.”⁵ Majd példán keresztül hívja fel a figyelmet a cikk írója, hogy Londonban tömeges csalásokat kíséreltek meg, ahol a sértettek a német konzulátus hamisított pecsétjével ellátott hivatalos iratokat kaptak. Az iratok szerint az elhunyt rokonok nagyobb összegű hagyatékot hagytak rájuk, viszont annak kiutalási költségei vannak, ami 300 márka. A jöhízeműek ezt a fedezetként kért összeget megfizették, így a nemzetközileg szervezett gonosztevők nagy pénzre tettek szert.

A fentiekből következik, hogy a szervezett bűnözés jelensége nem szűnt meg, csak átalakult. Ez a büntetés-végrehajtás nemzetközi hálózatában is nyomon követhető.⁶ Az elkövetési magatartások jelentős része már megjelent 100 évvel ezelőtt. A profitorientáltság jelentős volt már akkoriban is, hiszen a szervezett bűnözői csoportok célja akkor és ma is az, hogy minél nagyobb nyereségre tegyenek szert, mindezt úgy, hogy kilétük rejtve maradjon.

A vagyonelejtési technikákkal foglalkoztam már korábban is a szervezett bűnözői csoportok vonatkozásban. Viszont az elmúlt két év során azt véltem felfedezni, hogy a részeredmények mindegyikét befolyásolta egy olyan tényező, amellyel

³ Nyeste Péter: A gyökerektől a rendszerváltásig. In Antalóczy Péter et al. (szerk.): *A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 205–218.

⁴ *Közbiztonság*, (1911), 17. 222.

⁵ *Közbiztonság* (1911): i. m. 223.

⁶ Czenczer Orsolya: A gyermekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseinek vizsgálata a hazai büntetés-végrehajtásban. In *Acta Juridica et Politica*. Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2018. 187–198.

nem számoltam a kutatás elején. Ez a Covid-19-világjárvány. Horváth László kultúrakutató szerint a világjárványról alkotott egyik domináns álláspont alapján a világ már soha nem lesz olyan, mint amilyen eddig volt, ugyanis a vírus nagy változásokat hoz az életünkben. Sokkal érdekesebb dolog a nagy változások mellett érvelni és egy átalakult világ eljövételét hirdetni, mint a dolgok folytonossága mellett bizonyítékokat felsorakoztatni. A társadalmi kommunikáció kedvelt fordulata, hogy a változásokra teszi a hangsúlyt; a véleménymondók a lineáris folyamatokat kedvelik, és a befogadók is erre nyitottak, az állandóságot tükröző tendenciák pedig unalmasak. A különféle bajok, katasztrófák, konfliktusok és veszélyek idején szinte kötelező toposszá vált a „másképp lesz holnap” ígérete. Sok minden várhatóan azonban ugyanúgy marad a veszély elmúltával is, és igazán csak azokon a területeken várható változás, amelyeken a ránk szabadult veszedelem nélkül is megváltozna az életünk.⁷ Ezáltal a tanulmányt megelőző kutatások során már ezt a változót is figyelembe vettem. Esettanulmányokon, valamint szakemberekkel készített interjúkon keresztül kívántam arra a kutatási kérdésre választ kapni, hogy a pandémia befolyásolta-e az elmúlt időszakban a bűnös vagyonelejtését, amennyiben igen, úgy hogyan, milyen mértékben és irányban befolyásolta azt. Ezzel együtt vizsgáltam az elkövetők tudatosságát a vagyonelejtése kapcsán.⁸

2. A nemzetközileg szervezett „gonosztevők” napjainkban

A szervezett bűnözés fogalmát tekintve nincs egységes fogalom. A fogalmak országonként, de tudományáganként is eltérők. A jelenleg létező ismert hazai és nemzetközi fogalmakat tekintettem át, és azt figyeltem meg, hogy a fogalmakban megjelenik-e minden esetben az anyagi, pénzügyi haszonszerzési cél. Felmerülhet a kérdés, miért fontos a fogalom szempontjából, hogy a szervezett bűnözői csoportok célja az anyagi haszonszerzés? Úgy vélem, a tanulmány szempontjából releváns a már jól ismert fogalmak ismételt áttekintése, tekintettel arra, hogy bár már jóval korábban felismerték az anyagi haszon szerzésének célját, azonban annak létjogosultsága napjainkban is megfigyelhető. A nemzetközi szinten szervezett bűnözői csoportok kapcsán egy 2017-es adat szerint több mint 5000 ilyen csoport tevékenységének nyomozása folyt az Európai Unióban.⁹ Ha továbbgondoljuk, hogy ezek a bűnözői csoportok tevékenységük során mekkora illegális jövedelemre tesznek szert, akkor véleményem szerint ez is rávilágít a potenciális fenyegetettségre. A statisztikai adatok szerint, az Europol vagyonelejtési egysége által az uniós tagállamok vagyonelejtési hivatalai együttműködésével készített jelentésben szerepel, hogy a tiltott piacok 110 milliárd eurót, azaz az Európai Unió 2010-es GDP-jének mintegy

⁷ Lippai Zsolt Sándor – Kaczvinszki Blanka: A „másképp lesz holnap” ígérete. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 2. ksz. 98.

⁸ A tanulmányban leírt kutatási eredmények részeredményei a megírás alatt álló doktori disszertációmnak.

⁹ Europol: *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the Age of Technology*. Public version. The Hague, European Police Office, 2017. 10.

0,9%-át termelik.¹⁰ Egy 2019-es statisztikai adat szerint már 139 milliárd eurót (ami az uniós GDP 1%-a) ért el a bűnözésből származó bevételek összege,¹¹ tehát kilenc év alatt folyamatosan nőttek a számok, úgy, hogy számos egyéb intézkedést vezettek be. Elmondható, hogy egyes bűncselekménytípusoktól eltekintve a bűnözés illegális jövedelemszerző tevékenység, mindez leginkább a szervezett bűnözésben mutatkozik meg.¹² Ezért úgy vélem, fogalom meghatározás szempontjából is releváns fogalmi elem. A főbb nemzetközi fogalmak között a 2000-ben elfogadott Palermói Egyezmény¹³ 2. cikkében meghatározzák a szervezett bűnözői csoport fogalmát:

- „a) Bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, a jelen Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve;
- b) súlyos bűncselekmény: legalább négy év szabadságvesztéssel vagy súlyosabb büntetéssel büntethető bűncselekményt megvalósító magatartás;
- c) strukturált csoport: nem egyetlen bűncselekmény azonnali végrehajtására, és nem alkalmyszerűen létrehozott csoport, amelyben nem szükséges, hogy tagjai pontosan meghatározott szerepekkel rendelkezzenek, vagy hogy tagsága állandó legyen, illetőleg fejlett hierarchiával rendelkezzen.”¹⁴

Az a) pontban olvasható, hogy törekednek a pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére, amellett, hogy súlyos bűncselekményt követnek el. Nemzetközi szabályozás szempontjából egy másik releváns fogalom az Európai Unió szabályozásához köthető. Az Európai Unió Tanácsának 2008/841/IB kerethatározatában a bünszervezet fogalmánál tűnik fel:

„1. bünszervezet: olyan, kettőnél több személyből álló, hosszabb időre létrejött szervezett csoport, amely összehangoltan működik, és amelynek célja az, hogy legalább négy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy szabadságvonással járó intézkedéssel vagy annál szigorúbb szankcióval büntetendő bűncselekményeket kövessen el közvetlen vagy közvetett pénzügyi, vagy egyéb anyagi haszonszerzés érdekében”¹⁵

Az anyagi haszonszerzési cél és a befolyt nyereség kérdéskörét felismerve jöttek létre olyan felderítési és bizonyítási eszközök, amelyekkel a nyomozó hatóságok élhetnek,

¹⁰ Europol: *Does Crime Still Pay? Criminal Asset Recovery in the EU. Survey of Statistical Information 2010–2014*. Public version. The Hague, European Police Office, 2016. 4.

¹¹ Európai Tanács: *A szervezett bűnözés elleni küzdelem az Unióban* (2021. november 3.).

¹² Kelemen József: A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. *Büntetőjogi Szemle*, (2018), 1. 43–47.

¹³ 2000. december. 14-én jött létre az Egyesült Nemzetek Szervezete által.

¹⁴ 2006. évi CI. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről, 2) cikk.

¹⁵ Az Európa Tanács 2008/841/IB kerethatározata (2008. október 24.) a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. 1. cikk.

biztosítva ezzel a bűnös vagyonnak a megszerzését, majd átadását a sértett részére, avagy sértett híján az államháztartás alrendszereibe való visszaforgatását. Elmondható tehát, hogy a szervezett bűnözésből szükségszerűen keletkezik a bűnös vagyon, amelynek mértékét a fentiekben már igazoltam.

3. Vagyonvisszaszerzés hazánkban és az Európai Unión belül

A vagyonelejtési technikák bemutatását megelőzően a bűnös vagyon fontosságára hívom fel a figyelmet. A fentiekben már kifejtettem az anyagi haszonszerzési célt és a felhalmozott vagyon nagyságát. Hazai viszonylatban a szervezeten elkövetett bűncselekmények nagy része vagyont generáló bűncselekmény, ami a 20/2018. (V. 31.) ORFK utasítás szerint „minden olyan bűncselekmény – különösen az 1. mellékletben felsorolt bűncselekmények –, amelynek elkövetésével az elkövető vagy rá tekintettel más személy pénzben kifejezhető vagyoni előnyhöz jut, vagy kárt okoz”.¹⁶ Ilyen például a csalás, pénzmosás, emberkereskedelem, kábítószerkereskedelem vagy a fegyverkereskedelem. Erre a bűnös vagyona kell kiemelt figyelmet fordítani, már a bűncselekmény tudomásra jutásától kezdődően. A problémakört megragadhatjuk abból a szempontból is, hogy tudva annak tényét, hogy a magas illegális jövedelem elérése a cél, hatékony fellépés lehet, ha a vagyongyapodást akadályozzuk meg. A legfőbbügyész-helyettes egyik körlevelében szerepel, hogy „kivétel nélkül minden büntető ügyben folyamatosan vizsgálni kell a bűnös úton szerzett vagyon elvonásának szükségességét. A vagyon biztosítását célzó kényszerintézkedések mellőzésére csak a törvényi feltételek hiányában kerülhet sor”.¹⁷ Ennek többek között az a célja, hogy az elkövetőnek ne legyen anyagi fedezete a következő bűncselekmény elkövetéséhez. Ezért is található meg a magyar Büntető Törvénykönyvben (Btk.) az intézkedéseknél a vagyonelejtés.¹⁸ Itt jegyzem meg, hogy a vagyon elvonása és a vagyonelejtés viszont nem teljesen ugyanazt a tartalmat hordozza magában. Míg a vagyon elvonása preventív jellegű (az újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozása), illetve a bűncselekmény elkövetését követően a helyreállítást segíti elő, addig a vagyonelejtésnek a megelőzés mellett megtorlási szerepe is van.¹⁹ A Btk. 74. § (1) bekezdése szerint:

¹⁶ 20/2018. (V. 31.) ORFK utasítás a bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a vagyonbiztosítás érdekében teendő feladatokról 2. c) pont.

¹⁷ A legfőbb ügyész helyettesnek a bűnös úton szerzett vagyon elvonását célzó kényszerintézkedésekkel összefüggő ügyészi feladatokról szóló 2/2015. (VI. 30.) LÜ h. körlevele.

¹⁸ 2012. évi C. törvény 63. § (4) bekezdés.

¹⁹ Kis Norbert – Hollán Miklós: *Büntetőjog I.* Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2011. 239.

„vagyonelejtést kell elrendelni arra

- a) a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyona, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett,
- b)-c)²⁰
- d) a vagyona, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyona helyébe lépett,
- e) a vagyona, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szántak,
- f) a vagyona, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt.”²¹

A jogalkotó tehát külön fejezetet szán a vagyonelejtés lehetséges alternatíváira, ami azt is bizonyítja, hogy jelentős része ez az intézkedés az elkövető felelősségre vonásában.

Mielőtt az Európai Unió belüli szabályozásokra térnék át, meg kell említenem, hogy 2000-ben már az Egyesült Nemzetek Szervezete elfogadott egy olyan egyezményt, amely a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemben előírásokat nyújt, többek között az Európai Unió összes tagállama számára. Ilyen például, hogy a ratifikáló államoknak a tiltott tevékenységből származó egyes vagyoni eszközök kapcsán lehetővé kell tenni, hogy azok felkutatathatók, befagyaszthatók és elkobozhatók legyenek. A részes államok közötti együttműködés előmozdítása is cél többek között, amihez az információcsere is szorosan kapcsolódik.²² Részletesebben kitérve az elkobzás intézményére, az Európai Unió belüli szabályozásban is megtalálható a vagyonelejtés, azonkívül, a magyar hatóságok által is gyakran alkalmazott, úgynevezett „*freezing order*”, azaz a befagyasztás eszköze. A befagyasztás lehetőségével megakadályozhatják a hatóságok a jövedelmek tisztára mosását és legális vagy illegális üzleti tevékenységekbe való visszaforgatását. Az erről szóló javaslatot először az Európai Bizottság terjesztette elő 2016. december 21-én a befagyasztási és elkobzási határozatok kölcsönös elismeréséről, amelyet a Tanács és az Európai Parlament 2018. november 14-én hivatalosan elfogadott. A befagyasztást és az elkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről szóló rendeletet kell alkalmazni 2020. december 19-től, mivel a korábbi kerethatározatok (2003-as, 2004-es) kiskapukat teremtettek a bűnözőknek. A befagyasztás lényege, hogy az ügyben hozott jogerős határozat meghozataláig ideiglenesen visszatartják a vagyont, azaz a tulajdonos nem rendelkezhet vagyonával az ügy lezárása előtt. A rendelet a tagállamok által büntetőeljárás keretében kibocsátott befagyasztási és elkobzási határozatokra vonatkozik.²³

²⁰ Hatályon kívül helyezte: 2016. évi CIII. törvény, 56. §. Hatálytalan: 2016. október. 28-tól.

²¹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 74. § (1) bekezdés.

²² United Nations: *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. Vienna, United Nations Office on Drugs and Crime, 2000. 12.; 42.

²³ European Commission: *Confiscation and Freezing of Assets* (é. n.).

Az Európai Unión belüli tagállamok számára nem kizárólag jogszabályi előírások születtek, hanem a bűnüldöző szervek rendszereiben való elhelyezésére is törekedtek. Az Európai Unió belüli jogszabályok egyike, a 2007/845/IB tanácsi kerethatározat fontos pontja volt a szervezett bűnözés elleni küzdelemnek, valamint a vagyonvisszaszerzés szempontjából is említésre méltó jogszabály. A fent említett tanácsi kerethatározat, amely meghatározza, hogy minden tagállam létrehozza vagy kijelöli saját vagyonvisszaszerzési hivatalát, amelynek feladata, hogy együttműködés legyen a tagállamok között, ha bűncselekményből származó jövedelmek és bűncselekményhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása merül fel.²⁴ Ennek következtében minden tagállam esetében megtörtént a vagyonvisszaszerzési hivatalok kijelölése 2015-re. A létrejött hálózatnak köszönhetően megtörtént az Európai Unió belüli vagyonvisszaszerzési hivatalok összekötése, amit ARO²⁵-hálózatnak is nevezünk. Az Európai Unión kívüli országokban is működnek vagyonvisszaszerzési irodák, amelyek a *Camden Asset Recovery Inter-agency Network* – Camden Vagyonvisszaszerzési Ügynökségközi Hálózat részei (rövidítve CARIN-hálózat). Az Európai Unió belüli ARO-hálózatot megelőzve jött létre 2004-ben, azzal a céllal, hogy a határon átnyúló bűnözésben segítse a CARIN-hálózaton belül működő országokat, hogy gyorsabban és hatékonyabban működjenek együtt, amikor vagyonelejtés merül fel.

Visszatérve az Európai Unió berkeibe, az ARO-hálózaton belül a kommunikáció a SIENA²⁶-csatornán keresztül történik. Az Európai Unió belüli vagyonvisszaszerzést segíti még a European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust),²⁷ jogi és gyakorlati támogatást nyújt az igazságügyi hatóságoknak a vagyonvisszaszerzés teljes életciklusa során, segít a szakembereknek a problémák megoldásában és a kérdések megválaszolásában, valamint elősegíti az érintett államok közötti hatékony együttműködést és kommunikációt. Ezen túlmenően az Eurojust támogatást nyújt a komplex nyomozásokhoz, beleértve a közös nyomozócsoportok felállítását és az összehangolt akciónapok szervezését. Magyarországon is működik a vagyonvisszaszerzési iroda, főosztályú jogállású szervként 2015. március 1-je óta, ez a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyon-visszaszerzési Hivatal (KR NNI VVH). Az együttműködéssel összefüggésben felmerülő feladatokat a 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről 9. § q) pontja alapján látja el. A KR NNI VVH egyszerre két funkciót is betölt, így része az ARO-hálózatnak és a CARIN-hálózatnak is. A következőkben csupán néhány mondatban tesztek említést a KR NNI VVH feladatait, hatáskörét és illetékességét tekintve. Kezdetben hazánkban is inkább levelező

²⁴ Az Európa Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) a tagállamok vagyonvisszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről.

²⁵ *Asset Recovery Office*.

²⁶ Az Europol által fejlesztett Biztonságos Információcsere-hálózati Alkalmazás (*Secure Information Exchange Network Application*, SIENA).

²⁷ Eurojust: *Asset Recovery* (é. n.).

információcserét biztosító irodaként üzemelt, majd ma már akár konkrét nyomozói tevékenységet is ellát. Például jogosult európai nyomozási határozat kibocsátására, nemzetközi bűnügyi jogsegélykérelem kibocsátására, továbbá a fentebb említett befagyasztást elrendelő határozatokat is igénybe vehetik. Amennyiben a helyzetet úgy ítélik meg, hogy a sikeres vagyonvisszaszerzés végett indokolt több országnak együttműködni, akár közös nyomozócsoport²⁸ létrehozására is lehetőség van. Rendelkezik továbbá két országos kizárólagos illetékességgel (a vagyonkutatás lefolytatása, valamint a vagyonvisszaszerzési eljárás), aminek következtében az ügyészi nyomozó szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, továbbá a rendőrség alapeljárásaihoz kapcsolódó vagyonvisszaszerzési eljárásokat folytatja le.²⁹ Ezenkívül még számos sajátos kompetenciával rendelkezik (például pénzügyi profilkészítés, virtuális valuták).

4. Vagyonlejtési technikák (Vagyonlejtési technikák a Covid-19-világjárvány előtt)

A kutatás során összegyűjtöttem azokat a legjellemzőbb vagyonlejtési technikákat, amelyek a hazai nyomozások során felmerültek. Tekintettel arra, hogy a tanulmány a szervezett bűnözői csoportokra fókuszál, segítségül a KR NNI VVH munkatársait kértem fel interjúra. Ennek két oka van, az egyik, hogy a KR NNI VVH egyben a Magyarországon működő ARO-iroda és CARIN-hálózat része is, a másik, hogy ezáltal kaphattam betekintést a nemzetközi viszonylatokba, és a magas összegű illegális bevételek is itt jelentek meg. A vagyonlejtési technika kérdésre először csodálkozva néztek, elmondásuk szerint azért, mert korábban nem kellett azokat sem kategorizálniuk, sem belegondolni abba, hogy ez most milyen technika, de mindig találkoznak vele a munka során. Úgy vélem, az interjúalanyok reakciói a vagyonlejtési technikákat illetően már egy részbeni kutatási eredmény. Véleményem szerint a feltett kutatási kérdés releváns volt, hiszen nem magától értendő, hogy az egyes vagyonlejtési technikák nevesítve vagy kategorizálva vannak-e. Ennek függvényében az interjúk elején ennek tisztázására mindenképp sort kerítettem. A kérdés, hogy a bűncselekmény elkövetése alatt vagy azt követően befolyt illegális jövedelmet milyen módszerekkel próbálják meg úgy elrejtetni, hogy abból ne lehessen arra következtetni, hogy bűncselekményt követtek el, valamint a „forgótöke”-állomány is megmaradjon a következő bűncselekmény elkövetésére. Mindemellett persze olyan luxus életkörülményeket teremtenek meg maguk körül, amelyre legális úton szerzett jövedelemből alacsony az esély.

Itt viszont megállok pár sor erejéig a tudatosság miatt, amelyet az interjúalanyok is megfogalmaztak. Akkor jelenik meg tudatosság a vagyonlejtési technikák

²⁸ Joint Investigation Team, JIT.

²⁹ Nagy Richárd – Vári Vince: Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 4. 584.

során, ha az adott bűnszervezet valóban hosszabb ideig kíván illegális jövedelemre szert tenni, vagy ha kellő műveltsége (ez lehet akár iskolázottság, magas informatikai tudás, más nyelvek ismerete) van. Akkor már a profit megszerzése előtt tudják, milyen technikát alkalmaznak. Az interjúk során adott válaszok szerint a legjellemzőbbek tehát ingatlanvásárlás, gépjárművásárlás, fiktív cégek alapítása, bűnös vagyon külföldre mentése, vagy éppen kriptovaluták vásárlása. Az interjúalanyok elmondása szerint van egy külföldön bejegyzett pénzügyi szolgáltató, amely nagyon népszerű a vagyont generáló bűncselekmények elkövetői között. Ez a Revolut, amely banki szolgáltatásokat nyújt sokkal olcsóbban, mint más bankok. A nyomozó hatóságok szempontjából kihívást jelent, ha az elkövetőnek van Revolut-számlája, mivel nincsenek fiókjai, nincsenek regionális irodái és ATM-jei sem. Mindemellett teljesen legális pénzügyi rendszerről van szó, a maga hibáival és lehetőségeivel. Abban az esetben, ha a Revoluttól kell információkat szerezni, hogy a számlát kinek a részére vezeti a hitelintézet, szinte lehetetlen, mivel nem válaszolnak a hivatalos megkeresésekre, nincs hivatalos kommunikációs csatorna, mint más bankoknál. Az említett technikák esetében szükséges, hogy akár több hónappal előre megtervezzék a bűnös vagyon útját és elhelyezését. Például egy fiktív cég alapításához szükséges olyan ügyvezetőt találni (strómanok a legtöbb esetben), akik hajlandók névlegesen a cég vezetését ellátni, itt akár hamis vagy hamisított okiratokkal való cégalapítás is felmerülhet, amely okiratok beszerzése is időbe telik. Az ingatlanvásárlás szintén akár több hetet vehet igénybe, de a kriptovaluta-számla nyitása, vagy az abba való megfelelő befektetés megtalálása is a tudatosságra utal. Tehát előre tervezés, tudatosság figyelhető meg. A másik elkövetői körnél ennek ellenkezője figyelhető meg, nincs tudatosság, a régi, „hagyományos”, akár filmben is látott technikákat alkalmazzák. Ekkor leginkább készpénzről beszélünk: ilyen a könyv lapjai között vagy a parketta alatti vagy álmennyezetben elrejtés, de tipikus a kertben elásott, nagy összegű készpénz is, vagy a más családnál, rokonnál elhelyezés. Ami a tudatosságot és a nem tudatosságot összekapcsolja az, hogy a nyomozó hatóságok tudomására mikor jut a bűnös vagyon létezése, majd annak összege, helye, formája. A szakemberek elmondták az interjú során, hogy nincs könnyű dolguk, mert ha azt vesszük figyelembe, hogy nincs tudatosság az elkövetés során vagyonelejtés szempontjából, jellemzően az első időpont, amikor a tudomásukra jut, az egy kutatás során, az elkövető elfogásakor. Először ekkor van arra lehetőségük, hogy alapos munkát végezve, például az ingatlanban és akár az ahhoz kapcsolódó kertben megtalálják a bűnös vagyont. Mindez abban az esetben, ha készpénzről beszélünk. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a realizálást megelőzően nem történik például pénzügyi profilkészítés. Érdeemes a közvetlenül elérhető és rendelkezésre álló nyilvántartásokból a lehető legtöbb információt beszerezni, de a nyílt forrású adatgyűjtés elvégzése, azaz OSINT³⁰ is segítheti a nyomozó hatóságokat abban, hogy mire kell számítani egy kutatás

³⁰ *Open Source Intelligence.*

során.³¹ Itt kapcsolódik össze a tudatossággal, hogy a legtöbb esetben szintén ugyanekkor találkoznak először a nyomozók azzal, hogy tudatos vagyonelejtési technikáról volt szó. Ez abban nyilvánul meg, hogy az ingatlanban fellelhető elektronikai eszközök átvizsgálása során fellelhetőek olyan információk, amelyek szerint virtuális valutához kapcsolódó szolgáltatást vettek igénybe, vagy akár a helyszínen virtuális pénztárcára (kriptopénztárcára) találnak. Addig konkrét bizonyítékuk nincs, amíg ezeket fel nem találják, csupán információ állhat rendelkezésükre. Ezt követően felmerül a kérdés, hogy a kriptovaluta összegét honnan tudják meg, és hogyan férnek hozzá a nyomozók, tekintettel arra, hogy azt egy karaktersorozat (*private key*) védi, ami a hozzáférést biztosítja a kriptovalutához. Ugyanakkor az is előfordulhat, hogy külföldi pénzügyi szolgáltató tárolja a kriptovalutát (például Kraken, Bitfinex, Binance). Ezt követően olyan akadályba is ütközhetnek, hogy az adott kriptovaluta árfolyamát figyelembe veszik-e, azt hogyan váltják át forintba, azaz mi történik a lefoglalást követően? Az interjúk során elhangzott, hogy a KR NNI VVH munkatársai igyekeznek mindent megtenni annak érdekében, hogy ezeket a nehézségeket leküzdjék.

5. Vagyonelejtési technikák a Covid-19-világjárvány alatt

A Covid-19 befolyásának vizsgálatához az esettanulmányokat vettem figyelembe, valamint a szakmabeliek válasza is releváns. Bár a járványnak még nincs vége, ennek ellenére már 2020 tavasza óta sok tapasztalat született. Az elkövetés gyakoribbá vált az online térben, hisz a lehetséges áldozatok száma növekedett azáltal is, hogy a munkáltatók otthoni munkavégzésre kötelezték dolgozóikat, vagy éppen a mindennapi megélhetéshez az internetet vették igénybe (például élelmiszer-házhozszállítás).

Az elkövetési magatartások egyértelműen változtak, példaként említve egy esettanulmányt, a LinkedIn szolgálaton keresztül kínált állásajánlatokat. A profitra úgy tettek szert az elkövetők, hogy a kínált munkakör országa által előírt járványügyi intézkedéseknek megfelelően több 100 ezer forint utalás szükséges a megadott bankszámlára ahhoz, hogy be tudjon utazni az illető abba az országba. Másik esettanulmány szerint egy ismeretlen elkövető túlárazott FFP3 és FFP2 maszkokat kínált eladásra a maszkpánik idején még 2020 márciusában. A potenciális – az üzenetváltások alapján sokszor tényleg pánikoló – vásárlók sorra jelentkeztek, és mivel sürgősen kellett nekik az áru, azonnal hajlandók voltak utalni is. Az elkövető a banki átutalással elküldött vételár fogadásához pedig nem a saját nevét adta meg, hanem egy kriptovaluta-kereskedő nevét, aki egy másik fórumon hirdetett, és kriptovalutákat kínált eladásra. Ezzel egy időben ennél a kriptovaluta-kereskedőnél is bejelentkezett az elkövető, de a maszk vásárlójának a nevében, hogy szeretne Bitcoinot vagy más

³¹ Nagy Ivett: Pénzügyi profilalkotás, mint a vagyonvisszaszerzéssel párhuzamosan végzett tevékenység. In Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *Globális kérdések – Globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, 2021b. 148–149.

kriptoalutát vásárolni, és hamarosan küldi a pénzt. A sértett tehát azt hitte, hogy maszkot vásárol, pedig valójában egy kriptoaluta-kereskedőnek utalt, aki azt hitte, hogy kriptoalutát akar venni tőle az, akitől az utalás érkezett. Az elkövető pedig megadta a saját Bitcoin-címét a kereskedőnek, aki a sértettől beérkező pénz fogadását követően már küldte is a Bitcoinot az elkövetőnek. Az elkövető kilétére azonban fény derült, így a sértettek részére vissza tudták szerezni a bűnös vagyont.

A fenti esettanulmányok – bár összesen kettőt tárgyaltam – azt mutatják, hogy az elkövetési magatartások változtak, a szakmabeliek egységes véleménye szerint azonban a vagyonelejtési technikákat illetően nem volt megfigyelhető markáns változás. Kiemelték viszont a kriptoalutákat, amelyek nagy nehézségeket okoznak számukra már a vagyonefelderítés során. A koronavírus idején viszont felerősödött ez a fajta elrejtési technika, bár véleményük szerint ez csupán véletlen. Mindez arra enged következtetni, hogy további esettanulmányokat vizsgáljak a jövőben, hogy ebből ne csupán vélemény, hanem reprezentatív eredmények szülessenek, ennek ellenére a további kutatásaim irányát nagyban elősegítették.

6. Javaslatok a jövőre nézve

A hatóságok munkája nem lett könnyebb az elmúlt években, függetlenül a kialakult járványhelyzettől. Az interjúk során ennek kapcsán említettük az AFR³²-rendszer bevezetését, amely 2020. március 2-ától biztosítja az 5 másodperc alatti utalásokat. A helyzetet könnyítette a 2021-ben létrehozott központi bankszámla-nyilvántartás. Bár hazai viszonylatban nagy előrelépést jelent a digitalizáció szempontjából, mégis a nyomozó hatóságok szemszögéből a bűnös vagyon visszaszerzését megnehezíti. Megvalósulása esetén a bűncselekményből származó vagyon lefoglalására utólagos, hosszas erőfeszítéseket kell tenni, és nem árt, ha a szerencse is a hatóságok munkájához szegődik. Úgy gondolom, a munka megkönnyítése érdekében szükséges lenne a hitelintézetekkel még szorosabb kapcsolat kialakítása. Ezen túl fontos lenne a városi, kerületi szinten is megvalósuló vagyont generáló bűncselekmények esetében is, hogy ismertek legyenek a vagyonelejtési technikák, hogy a bűnös vagyon biztosítása megtörténhessen, ezért gyakoribb továbbképzéseket javaslok. A pandémia során felmerült, hogy az állampolgárok, a lehetséges sértettek figyelmét is érdemes még inkább felhívni a tudatosságra, az online térben megjelenő kiszolgáltatottságra, azaz bűnmegelőző tevékenységet is érdemes végezni a téma kapcsán. Végül az egyik legfontosabb a kriptoalutákkal kapcsolatos vagyonefelderítés nehézsége. Az olyan nyomozó kollégák részére, akik nem kifejezetten a vagyonvisszaszerzés területén dolgoznak, hanem egyéb más szervezeten elkövetett bűncselekményekkel foglalkoznak, mint például a kábítószer-kereskedelem, ahol megfigyelhető, hogy az elmúlt időszakban a fizetőeszköz kriptoaluta, is biztosítottá kellene tenni

³² Azonnali Fizetési Rendszer.

az e fizetőeszközzel kapcsolatos ismeretek további bővítésének lehetőségét, ami az első szempont. Fel kellene venni több olyan civil gazdasági társasággal is a kapcsolatot, amelyek szolgáltatóként, befektetési céllal tárolják a kriptovalutát ügyfeleik részére. Felteszem a kérdést, honnan tudjuk, hogy az elkövető éppen nem kriptovalutában rejti el a bűnös vagyont? Ennek megválaszolása végett is érdemes lenne a pénzügyi szolgáltatókkal való szorosabb kapcsolattartás, vagy akár általuk oktatót és biztosított tréningek is hasznosak lennének.

7. Összegzés

A koronavírus-világjárvány hatásait az élet minden területén érzékelhetjük jelenleg is. Számomra biztossá vált a kutatás során, hogy a jövőbeni tudományos vizsgálatok során a koronavírus-változóval mindig számolni kell, nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az állandó vizsgálatok eredményei alapján valóban kirajzolódik egy vírus előtti és vírus alatti/utáni időszak. Elgondolkodtató mégis az, hogy a rohamosan megújuló elkövetési magatartásokkal lehetséges-e lépést tartani? Hivatkozva korábbi kutatási eredményeimre, 2021-ben világossá vált, hogy a 2020 tavaszán kialakult pandémia okozta válságra a bűnözők gyorsabban reagáltak, mint a nyomozó hatóságok (ez abban az időszakban a hatóságok leterheltsége miatt is elmondható). Azonnali felvevőpiac után kutattak, és az ideiglenes határozatok miatt felmerülő akadályokat egyszerűen áthidalták a kibetér által biztosított lehetőségekkel.³³

A vagyonelejtési technikák és a Covid-19 közötti kapcsolat viszont nem állapítható meg egyértelműen. Nem lehet azt állítani, hogy a járvány befolyásolta az elmúlt időszakban az elrejtési technikákat. Úgy gondolom, ahhoz, hogy egyértelmű megállapítást nyerjen a kettő közötti viszony, több évnek kell még eltelnie, hogy tisztább képet kaphassunk majd a jövőben. Viszont szem előtt kell tartani továbbra is azt, amit már Robert F. Kennedy megfogalmazott: „A szervezett bűnözés feletti győzelem elengedhetetlen a nemzeti jóléthez. Ez elérhető a hatékonyabb bűnüldözéssel, új törvényekkel, illetve azon módszerek társadalmi felismerésével, amelyekkel a szervezett bűnözés gyengíti a nemzetet.”³⁴

FELHASZNÁLT IRODALOM

A legfőbb ügyész helyettesnek a bűnös úton szerzett vagyon elvonását célzó kényszerintézkedésekkel összefüggő ügyészi feladatokról szóló 2/2015. (VI. 30.) LÜ h. körlevele

³³ Nagy Ivett: A szervezeten elkövetett bűncselekmények bizonyításának proaktív nemzetközi lehetőségei, különös tekintettel a pandémia időszakára. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXIII.* Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2021a. 123.

³⁴ Robert F. Kennedy: *Three Weapons against Organized Crime. Crime and Delinquency*, 8. (1962), 4. 321.

- Czenczer Orsolya: A büntetés-végrehajtási intézetek történetisége: a büntetések végrehajtásának egyes módozatai és intézményei a kezdetektől a rendszerváltásig (1989). *Collega: Szakmai Folyóirat*, 10. (2006), 2–3. 84–93.
- Czenczer Orsolya: A gyermekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseinek vizsgálata a hazai büntetés-végrehajtásban. In *Acta Juridica et Politica*. Szegedi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2018. 187–198.
- Eurojust: *Asset Recovery* (é. n.). Online: www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/eurojust-role-facilitating-application-judicial-cooperation-instruments/asset-recovery
- Európai Tanács: *A szervezett bűnözés elleni küzdelem az Unióban* (2021. november 3.). Online: www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-fight-against-crime
- European Commission: *Confiscation and Freezing of Assets* (é. n.). Online: https://ec.europa.eu/info/law/cross-border-cases/judicial-cooperation/types-judicial-cooperation/confiscation-and-freezing-assets_en
- Europol: *Does Crime Still Pay? Criminal Asset Recovery in the EU. Survey of Statistical Information 2010–2014*. Public version. The Hague, European Police Office, 2016. Online: www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/criminal_asset_recovery_in_the_eu_web_version.pdf
- Europol: *European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment. Crime in the Age of Technology*. Public version. The Hague, European Police Office, 2017. Online: <https://doi.org/10.2813/114730>
- Kelemen József: A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei. *Büntetőjogi Szemle*, (2018), 1. 43–47. Online: https://ujbtk.hu/wp-content/uploads/2018/06/bjsz_201801_43-47_Kelemen.pdf
- Kennedy, Robert F.: Three Weapons against Organized Crime. *Crime and Delinquency*, 8. (1962), 4. 321–324. Online: <https://doi.org/10.1177/001112876200800401>
- Kis Norbert – Hollán Miklós: *Büntetőjog I*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2011. *Közbiztonság*, (1911), 17. 222.
- Lippai Zsolt Sándor – Kaczvinszki Blanka: A „másképp lesz holnap” ígérete. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 2. ksz. 93–104. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.2.5>
- Nagy Ivett: A szervezeten elkövetett bűncselekmények bizonyításának proaktív nemzetközi lehetőségei, különös tekintettel a pandémia időszakára. In Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXIII*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2021a. 121–127. Online: www.pecshor.hu/periodika/XXIII/nagy_ivett.pdf
- Nagy Ivett: Pénzügyi profilalkotás, mint a vagyonvisszaszerzéssel párhuzamosan végzett tevékenység. In Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *Globális kérdések – Globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, 2021b. 145–152.
- Nagy Richárd – Vári Vince: Új irányok a vagyonvisszaszerzésben. *Belügyi Szemle*, 69. (2021), 4. 579–593. Online: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.4.4>
- Nyeste Péter: A gyökerektől a rendszerváltásig. In Antalóczy Péter – Gáspár Miklós – Istvanovszki László – Nyeste Péter – Pató Viktória Lilla – Szendrei Ferenc – Szűcs Bálint (szerk.): *A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 205–218.
- United Nations: *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto*. Vienna, United Nations Office on Drugs and Crime, 2000.

Jogi források

2006. évi CI. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről
- 20/2018. (V. 31.) ORFK utasítás a bűncselekményekből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb javak felkutatása, azonosítása és a vagyonbiztosítás érdekében teendő feladatokról
- Az Európa Tanács 2007/845/IB határozata (2007. december 6.) a tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről
- Az Európa Tanács 2008/841/IB kerethatározata (2008. október 24.) a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. 1. cikk.

ABSTRACT

Asset Recovery Techniques of Organised Crime Groups before and during the Covid-19 Pandemic

Ivett NAGY

The Covid-19 pandemic affects a number of areas whose effects are essential to investigate. This is why my research addresses the question of whether and to what extent and in what direction the pandemic has affected the hiding of wealth accumulated by the activities of organised criminal groups. In the course of the research, I will also examine the period before the epidemic. Another important issue for research is whether organised criminal groups are conscious when it comes to hiding of criminal assets. In addition, the most typical asset concealment techniques will be presented. I will also look at what further measures are possible with the assets discovered by the investigating authorities, and how cooperation with the investigative authorities of other countries is carried out if several countries are involved in the detection and recovery of criminal assets. To prepare the study, I conducted case studies and structured interviews with several specialists. My aim is to provide a comprehensive picture for the profession, thus highlighting the obstacles that need to be addressed.

Keywords: Covid-19 pandemic, asset disposal techniques, criminal cooperation, investigation